

Shahid Bahonar
University of Kerman

A Postcolonial Discourse Analysis of Maya Angelou's *Still I Rise* with an Emphasis on the Elements of Resistance and Identity Reconstruction

Reza Ghanbari Abdolmaleki¹

1. Assistant Professor, Department of Persian Language and Literature, Damghan University, Damghan.
abdolmaleki@du.ac.ir

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Article Article history: Received 24May 2025 Received in revised form 9June 2025 Accepted 4July 2025 Published online 18July 2025 Keywords: Maya Angelou, African-American Literature, Postcolonial Criticism, Genetic Structuralism, Resistance.	This study aims to analyze the poem <i>Still I Rise</i> by Maya Angelou, the African American poet, by examining the role of rhetorical and structural elements in representing themes of resistance and identity reconstruction. The research is theoretically grounded in the integration of postcolonial criticism and genetic structuralism, seeking to reveal the connections between language, power, and the discourse of liberation within the text. Using a qualitative and analytical approach, the study employs close reading and both intra-textual and intertextual interpretation in three stages: identifying key themes such as resistance, identity, and hope; examining postcolonial elements such as rejecting othering, decolonizing language, and recovering historical voice; and analyzing the poem's internal structures—such as rhythm, refrain, and rhyme—in relation to its socio-historical context. Emphasizing the inseparability of form and content, this study demonstrates how Angelou's poem, as a cultural discourse, elevates the capacity for resistance from an individual experience to a level of historical and collective consciousness. The findings show that through techniques such as repetition, metaphor, imagery, and simile, Angelou recreates a dynamic and liberating identity, transforming the Black female subject from a passive position into a cultural and resistant agent. The refrain "I rise" functions not only as a poetic expression of individual resilience but also as an echo of a historical collective voice resonating within the memory of colonialism and discrimination. Ultimately, through the interplay of form and content, this poem transcends the level of a literary text to become a cultural and political manifesto in which literature serves as a tool for redefining power, identity, and agency.
Cite this article: Ghanbari Abdolmaleki, Reza. (2025). A Postcolonial Discourse Analysis of Maya Angelou's <i>Still I Rise</i> with an Emphasis on the Elements of Resistance and Identity Reconstruction. <i>Journal of Resistance Literature</i>, 16 (31), 173-193. http://doi.org/10.22103/JRL.2025.25323.3050	
 © The Author(s). DOI: http://doi.org/10.22103/JRL.2025.25323.3050 Publisher: Shahid Bahonar University of Kerman.	

EXTENDED ABSTRACT

1- Introduction

Maya Angelou's poem *Still I Rise* stands as one of the most celebrated examples of resistance literature within the African-American literary tradition. Rooted in the lived experiences of systemic oppression, racial discrimination, and cultural erasure, the poem articulates a resilient voice that refuses silence or subjugation. Angelou's poetic persona rises not only as an individual reclaiming agency but also as a collective subject echoing the historical struggles of Black communities in the United States. Through the strategic use of repetition, metaphor, rhythm, and assertive tone, *Still I Rise* dismantles hegemonic representations and reclaims space for dignity, memory, and transformative imagination. While numerous studies have examined the thematic elements of Angelou's poetry, many have adopted a one-dimensional approach, overlooking the dialectical interplay between the poem's aesthetic structure and its socio-historical context. This research, therefore, seeks to address that gap by offering an integrated analysis grounded in postcolonial criticism and genetic structuralism.

2- Methodology

This study adopts a qualitative and interpretive approach, using close reading informed by postcolonial theory and Lucien Goldmann's genetic structuralism. Combining these frameworks enables a layered analysis of the poem's language, devices, and form within its socio-historical context. The research proceeds in three steps:

- (1) identifying key themes like resistance and identity through analysis of metaphors, repetition, and imagery;
 - (2) applying postcolonial discourse analysis to show how the poem challenges dominant ideologies and reclaims collective voice;
 - (3) examining rhythmic and structural patterns as expressions of cultural memory.
- By highlighting the inseparability of form and content, this study moves beyond traditional thematic readings and argues that *Still I Rise* is both a personal declaration and a cultural intervention within resistance literature and decolonial thought.

3- Results

The analysis reveals that the refrain "I rise" functions as both a poetic motif and a political declaration. It affirms the speaker's determination to transcend imposed limitations while also echoing the generational voice of resistance. Angelou's use of metaphor—such as describing herself as "a black ocean, leaping and wide"—serves to deconstruct fixed identities and instead celebrate multiplicity, fluidity, and depth of Black subjectivity. This metaphor, among others, symbolizes the tension between historical trauma and cultural power, situating the speaker within a diasporic continuum of strength and survival.

From a postcolonial perspective, the poem actively challenges the colonial process of "othering." Through direct address, rhetorical questions, and linguistic reappropriation, Angelou confronts the ideologies that have historically dehumanized Black women. The poem's speaker does not seek validation from the dominant culture but asserts her existence with confidence, sensuality, and agency. This rhetorical posture aligns with Homi Bhabha's concept of mimicry and subversive repetition, where the colonized subject disrupts the authority of colonial discourse through strategic affirmation and irony.

Furthermore, the poem engages in what Gayatri Spivak and Ngũgĩ wa Thiong'o identify as decolonizing language—repurposing words historically used to demean, and transforming them into affirmations of strength and self-definition. The speaker's embrace of her "sassiness" and "sexiness" is not performative but political, reconfiguring the semantics of identity to empower rather than diminish.

On a structural level, the rhythm and repetition embedded in the poem produce a performative effect that mirrors oral traditions and collective memory. The rhythmic insistence of "I rise" resembles both a chant and a call to action, embedding the poem within the larger cultural narrative of Black resistance. This rhythmic pattern also functions as a formal expression of historical continuity—a poetic gesture that links past, present, and future struggles into a coherent, assertive voice.

4- Conclusions

Based on the findings and analysis, the following key conclusions can be drawn:

Still I Rise by Maya Angelou is a paradigmatic example of postcolonial resistance poetry that fuses aesthetic form with political purpose.

Through the dynamic interplay of rhetorical strategies and structural design, the poem resists marginalization while reclaiming voice, identity, and cultural memory.

The combined application of postcolonial criticism and genetic structuralism highlights the poem's layered complexity, showing that its impact lies as much in its formal shape and rhythm as in its thematic message.

By positioning the speaker as both an individual and a historical agent, the poem emerges as a cultural artifact that defies domination and envisions liberation.

Overall, the study demonstrates the value of multidimensional critical approaches for understanding how literature—especially by historically oppressed communities—can become a site of empowerment, resistance, and reimagining the future.

Keywords: Maya Angelou, African-American Literature, Postcolonial Criticism, Genetic Structuralism, Resistance

پروہشکاه علوم انسانی ومطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شماره پیاپی: ۶۸۸۱ - ۲۰۰۸

شماره کنونی: ۱۰۲۲ - ۲۸۲۱

ادبیات بادراری

Homepage: <https://jrl.uk.ac.ir>

دانشگاه شهید بهشتی کرمان

تحلیل گفتمان پسااستعماری شعر «باز برمی خیزم» از مایا آنجلو با تأکید بر مؤلفه‌های مقاومت و بازسازی هویت

رضا قنبری عبدالملکی^۱

۱. نویسنده مسئول، استادیار، بخش زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه دامغان، دامغان. رایانامه: abdolmaleki@du.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	این پژوهش با هدف تحلیل شعر «باز برمی خیزم» سروده مایا آنجلو، شاعر سیاه‌پوست آمریکایی، به بررسی نقش عناصر بلاغی و ساختاری در بازنمایی مؤلفه‌های مقاومت و بازسازی هویت پرداخته است. رویکرد نظری پژوهش، بر تلفیق نقد پسااستعماری و ساختارگرایی تکوینی استوار است و تلاش دارد تا ارتباط میان زبان، قدرت و گفتمان رهایی را در متن آشکار سازد. پژوهش با روش کیفی و تحلیلی، از طریق خوانش دقیق و تفسیر درون‌متنی و بینامتنی شعر، در سه مرحله انجام شده است: استخراج مضامین کلیدی چون مقاومت، هویت و امید؛ بررسی مؤلفه‌های پسااستعماری مانند نفی دیگری‌سازی، استعمارزدایی زبانی و بازیابی صدای تاریخی؛ و تحلیل ساختارهای درونی شعر همچون ریتم، ترجیع‌بند و قافیه در پیوند با زمینه‌های اجتماعی و تاریخی. این پژوهش با تأکید بر پیوند ناگسستنی میان فرم و محتوا، می‌کوشد نشان دهد که چگونه شعر آنجلو، به مثابه گفتمانی فرهنگی، ظرفیت مقاومت را از سطح تجربه فردی به سطح آگاهی تاریخی و جمعی ارتقا می‌دهد. یافته‌ها نشان می‌دهد که آنجلو با استفاده از تکنیک‌هایی چون تکرار، استعاره، تصویرسازی و تشبیه، هویتی پویا و رهایی‌بخش را بازآفرینی کرده و سوژه زن سیاه‌پوست را از جایگاه انفعال به عاملی فرهنگی و مقاوم ارتقا می‌دهد. ترجیع‌بند «برمی خیزم» نه تنها بیانی شاعرانه از تاب‌آوری فردی، بلکه پژواکی از صدای جمعی تاریخی است که در دل حافظه استعمار و تبعیض طنین‌انداز می‌شود. در نهایت، این شعر با هم‌نشینی فرم و محتوا، از سطح یک متن ادبی، فراتر رفته و به بیانیه‌ای فرهنگی و سیاسی بدل می‌شود که در آن، ادبیات، ابزار بازتعریف قدرت، هویت و عاملیت به‌شمار می‌آید.
تاریخ دریافت: 1404/3/3	
تاریخ بازنگری: 1404/3/19	
تاریخ پذیرش: 1404/4/13	
تاریخ انتشار: 1404/4/27	
کلیدواژه‌ها: مایا آنجلو، ادبیات آفریقایی - آمریکایی، نقد پسااستعماری، ساختارگرایی تکوینی، مقاومت.	

استناد: قنبری عبدالملکی، رضا. (۱۴۰۳). تحلیل گفتمان پسااستعماری شعر «باز برمی خیزم» از مایا آنجلو با تأکید بر مؤلفه‌های مقاومت و بازسازی هویت. ادبیات پایدار، ۱۶ (۳۱)، ۱۹۳-۱۷۳

DOI: <http://doi.org/10.22103/JRL.2025.25323.3050>

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه شهید بهشتی کرمان.

۱. مقدمه

شعر باز هم برمی‌خیزم اثر مایا آنجلو، از شاخص‌ترین نمونه‌های شعر مقاومت در ادبیات آفریقایی-آمریکایی به‌شمار می‌رود؛ اثری که در بستر تاریخی مبارزات جنبش حقوق مدنی ایالات متحده شکل گرفته و بازتاب‌دهنده تجربه‌ای تاریخی از ستم نژادی و مقاومت فرهنگی است. این شعر با بهره‌گیری از زبانی صریح، غرورآمیز و لحنی استوار، روایت‌گر ایستادگی در برابر سرکوب ساختاری و بازنمایی هویتی آسیب‌دیده اما مصمم است. آنجلو با پیوند دادن زیست‌جهان فردی خود به حافظه جمعی تاریخی سیاه‌پوستان آمریکا، صدایی زنانه و معترض را در بستری نژادپرست طنین‌انداز می‌سازد. اهمیت این شعر، صرفاً در محتوای اعتراضی آن خلاصه نمی‌شود، بلکه در ساختار چندلایه، موسیقایی و مبتنی بر تکرار نیز نهفته است که آن را به متنی چندصدایی، تأثیرگذار و گفتمانی بدل ساخته است. مقاله حاضر با اتکا بر این ظرفیت‌ها، به تحلیل این شعر از منظرهای گفتمان‌محور و ساختارگرایانه خواهد پرداخت.

۱-۱. بیان مسئله

با وجود آن‌که شعر باز هم برمی‌خیزم بارها موضوع تحلیل‌های گوناگون قرار گرفته است، بسیاری از این مطالعات به خوانش‌هایی محدود بسنده کرده‌اند؛ به‌ویژه تحلیل‌هایی که صرفاً بر مضامینی چون امید، تاب‌آوری فردی یا رویکردهای روان‌شناختی و فمینیستی متمرکز بوده‌اند. در مقابل، ابعاد گفتمانی این شعر و ظرفیت آن در مواجهه انتقادی با ساختارهای سلطه، نژادپرستی تاریخی و گفتمان‌های مسلط، کمتر مورد واکاوی تحلیلی چندسطحی قرار گرفته است. این شعر، تنها اثری انگیزشی و الهام‌بخش نیست، بلکه متنی است درهم‌تنیده از گفتمان‌های نژادی، جنسیتی، تاریخی و بینامتنی که از خلال ساختاری خاص و با بهره‌گیری از عناصر بلاغی، استعاره و گفتمانی به بازنمایی هویتی مقاومت‌ورز می‌پردازد. از این منظر، نیاز به پژوهشی احساس می‌شود که با اتخاذ رویکردی تلفیقی از نظریه پسااستعماری و ساختارگرایی تکوینی، بتواند لایه‌های پیچیده و ایدئولوژیک این شعر را واکاوی کرده و آن را در مقام متنی تاریخی، ساختارمند و چندوجهی مورد تحلیل قرار دهد.

۲-۱. پیشینه پژوهش

شعر باز هم برمی‌خیزم از مایا آنجلو همواره کانون توجه پژوهش‌هایی بوده است که بر مضامینی چون تبعیض نژادی، مقاومت و توانمندسازی فرهنگی تمرکز دارند. بیشتر این مطالعات، با تحلیل پیوند شعر با زمینه‌های تاریخی و ساختارهای اجتماعی-سیاسی زندگی سیاه‌پوستان آمریکا، به تبیین ابعاد چندلایه اثر پرداخته‌اند.

نخستین نمونه در این زمینه، پژوهش پینم^۱ (۲۰۱۰) است که با رویکردی پسااستعماری، شعر آنجلو را در کنار «موضوع انشای درس انگلیسی» اثر لنگستون هیوز^۲ بررسی می‌کند. این مطالعه با تأکید بر مسایل کلیشه‌سازی نژادی و هویت‌های ترکیبی، نشان می‌دهد که هر دو شاعر با بازتعریف سوژه سیاه‌پوست، در برابر گفتمان‌های سلطه‌گر مقاومت کرده و روایت‌هایی بدیل ارائه می‌دهند.

در ادامه، پالوبی^۳ (۲۰۱۴) با بهره‌گیری از ساختارگرایی تکوینی لوسین گلدمن^۴، به تحلیل رابطه دیالکتیکی میان ساختار صوری و زمینه اجتماعی در اشعار آنجلو می‌پردازد. او در بررسی آثاری چون *باز هم برمی‌خیزم*، *پرنده در قفس* و *بربری*، به این نتیجه می‌رسد که صدای شاعرانه آنجلو، آمیزه‌ای از تجربه فردی و حافظه جمعی مقاومت تاریخی آفریقایی‌تباران است و بدین ترتیب، شعر او به ابزاری برای کنش‌گری اجتماعی تبدیل می‌شود.

¹ Pinem, A.

² Langston Hughes

³ Palupi, N. R.

⁴ Lucien Goldmann

رها رتا^۱ و همسیا^۲ (۲۰۱۶) با تمرکز بر استعاره‌های مفهومی و شعری در اشعار باز برمی‌خیزم و پرنده در قفس، نشان می‌دهند که آنجلو با استفاده از زبان مجازی، تجربه زیسته زن سیاه‌پوست را در بستر سرکوب بازنمایی می‌کند. این استعاره‌ها به بازمعنای رنج، یاری رسانده و مفاهیمی چون قدرت و توانمندی را برجسته می‌سازند.

ویبوو^۳ و اکبر (۲۰۱۷) با رویکردی تطبیقی، تصویرپردازی در شعر آنجلو را در کنار شعر /تاق زندگی من، اثر آن سکستون^۴ تحلیل کرده‌اند. آن‌ها نشان می‌دهند که تشبیه و استعاره در تقویت لحن جسورانه و برجسته‌سازی بافت‌های عاطفی، نقش بسزایی دارند.

نور^۵ و میرآنتی^۶ (۲۰۱۸) نیز با تأکید بر شبیه‌سازی، نمادپردازی و جان‌بخشی در باز برمی‌خیزم، بر این باورند که انتخاب‌های بلاغی آنجلو بستر شکل‌گیری گفتمانی بدیل را در برابر روایت‌های سلطه‌گر فراهم می‌آورند.

ایگویدیبیا^۷ و همکاران (۲۰۱۹) از منظر نظریه ارتباط اسپربر^۸ و ویلسون^۹، به بررسی ساختار تفسیرگرایانه شعر می‌پردازند. آن‌ها استدلال می‌کنند که صدای صریح و چالش‌برانگیز آنجلو، مخاطب را به بازاندیشی در فرضیات ایدئولوژیک و ارتقای آگاهی از مقاومت سوق می‌دهد. در همین سال، نکپوروک^{۱۰} و اودوسینا^{۱۱} (۲۰۱۹) با تمرکز بر سبک‌شناسی، الگوهای واجی و معنایی شعر را بررسی کرده و نشان داده‌اند که زبان در این اثر، تجلی صوتی مقاومت سیاسی است که پیام تاب‌آوری را تقویت می‌کند.

خومارو^{۱۲} و پورناما^{۱۳} (۲۰۲۰) در ادامه این رویکرد با تحلیل ساختار وزن‌شناختی شعر، تعامل قالب‌های ایامب^{۱۴}، تروک^{۱۵} و داکتیل^{۱۶} را شناسایی می‌کنند. آن‌ها بر این باورند که این ریتم موسیقایی و در عین حال جنگجویانه، بازتاب‌دهنده نوسانات روانی میان آسیب‌پذیری و قدرت در لایه‌های معنایی اثر است.

در پژوهش‌های اخیر، حمیده و اوکتاویانی^{۱۷} (۲۰۲۴) با تحلیل زبان شعر آنجلو در بستر گفتمان جنبش حقوق مدنی، نشان داده‌اند که انتخاب‌های واژگانی شاعر به برجسته‌سازی مفاهیمی چون هویت، مقاومت و آگاهی تاریخی منجر می‌شود. در نهایت، لستاری^{۱۸} و سوگی‌مین^{۱۹} (۲۰۲۴) با بررسی مجموعه‌ای از اشعار آنجلو، راهبردهای تمثیلی همچون نمادگرایی، طنز و بدبینی را شناسایی کرده‌اند که در نقد نابرابری‌های نژادی و جنسیتی، نقش ایفا کرده و در عین حال، تاب‌آوری خلاقانه را تقویت می‌کنند.

با وجود تنوع و گستردگی مطالعات صورت‌گرفته پیرامون شعر باز برمی‌خیزم، تحلیل‌های تلفیقی و چندسطحی که این اثر را به طور هم‌زمان در سه سطح تولید (بستر تاریخی و ایدئولوژیک)، ساختار درونی (زبان، فرم و شگردهای بلاغی) و سطح دریافت (خوانش چندصدایی و فعال‌سازی مخاطب) مورد بررسی قرار دهد، کمتر دیده شده‌است. اغلب پژوهش‌های پیشین، هرچند از نظر تحلیلی، غنی هستند؛ اما تنها به یکی از این ابعاد، محدود شده‌اند و از هم‌پیوندی میان این سطوح غفلت ورزیده‌اند.

¹ Raharta, A. P.

² Hamsia, W.

³ Wibowo, I. A.

⁴ Anne Sexton

⁵ Nur, M. R. O.

⁶ Miranti, R. R.

⁷ Igwedibia, A.

⁸ Dan Sperber

⁹ Deirdre Wilson

¹⁰ Nkopuruk, I.

¹¹ Odusina, K. S.

¹² Khumaeroh, P.

¹³ Purnama, S.

¹⁴ IAMBIC

¹⁵ TROCHAIC

¹⁶ DACTYLIC

¹⁷ Oktaviani, A. L.

¹⁸ Lestari, M. A.

¹⁹ Sogimin

از این رو، پژوهش حاضر با اتکا بر رویکردهای پسااستعماری و ساختارگرایی تکوینی، در پی گشودن چشم‌اندازی نوین به شعر آنجلو است تا بتواند تحلیل جامع‌تر و لایه‌مندتری از این متن ارائه دهد؛ متنی که نه تنها از منظر ادبی، بلکه به عنوان متنی گفتمانی، ایدئولوژیک و تاریخی در بستر ستم نژادی شکل گرفته و به بازتعریف هویت و مقاومت می‌پردازد. در این چارچوب، این پژوهش تلاش می‌کند با بررسی همزمان زبان، ساختار و مناسبات قدرت در شعر، خلأ موجود در ادبیات پژوهش را پر کند و به درک عمیق‌تری از ظرفیت‌های زبانی و ایدئولوژیک اثر دست یابد.

۳-۱. روش پژوهش

پژوهش حاضر، با رویکردی کیفی و تفسیری انجام شده؛ و تمرکز اصلی آن، بر خوانش نزدیک^۱ و تحلیل ساختارمند شعر باز برمی‌خیزم از مایا آنجلو است. چارچوب نظری پژوهش، تلفیقی از دو رویکرد نقد پسااستعماری و ساختارگرایی تکوینی است که امکان بررسی همزمان ابعاد گفتمانی و ساختاری شعر را فراهم می‌آورد. تحلیل، در سه مرحله به هم پیوسته سامان یافته است: در مرحله نخست، با تمرکز بر عناصر بلاغی و زیبایی‌شناختی نظیر استعاره، تکرار، تشبیه و تصویرسازی، مضامین محوری شعر از جمله مقاومت، بازسازی هویت، و امید استخراج شده‌اند. این مرحله، بر درک نحوه عملکرد زبان شاعرانه در تولید معنای مقاومتی تمرکز دارد. در مرحله دوم، تحلیل پسااستعماری بر محور چالش با گفتمان‌های سلطه، فرایند «دیگری‌سازی»، و بازیابی صدای تاریخی سیاه‌پوستان متمرکز شده است. در این بخش، نقش لحن، موضع روایی و گزینش واژگان در استعمارزدایی گفتمانی بررسی شده است. در مرحله سوم، با تکیه بر ساختارگرایی تکوینی، پیوند میان ساختارهای درونی شعر (نظیر ریتم، ترجیع‌بند و قافیه) و بستر اجتماعی-تاریخی اثر تحلیل شده است تا روشن شود که چگونه فرم شعر با حافظه جمعی و آگاهی تاریخی جامعه آفریقایی-آمریکایی پیوند دارد. در تمام مراحل، تحلیل‌ها با روش تفسیر درون‌متنی و بینامتنی، و با تمرکز بر زمینه اجتماعی شعر، انجام گرفته است. شعر نه صرفاً به مثابه متنی ادبی، بلکه به عنوان پدیده‌ای فرهنگی و ایدئولوژیک در نظر گرفته شده که در پی بازتعریف قدرت، هویت و عاملیت است.

۴-۱. مبانی نظری نقد پسااستعماری و ساختارگرایی تکوینی

این پژوهش با بهره‌گیری از نظریه‌های نقد پسااستعماری و ساختارگرایی تکوینی، به تحلیل شعر باز برمی‌خیزم می‌پردازد. در این مطالعه، این دو رویکرد، در عین تفاوت؛ نقش مکمل ایفا می‌کنند: نظریه پسااستعماری با تمرکز بر مفاهیمی چون قدرت، هویت و مقاومت، به واکاوی نحوه مواجهه شعر با ساختارهای سلطه و استعمار می‌پردازد؛ درحالی‌که ساختارگرایی تکوینی به بررسی پیوندهای میان ساختارهای درونی متن و بسترهای اجتماعی-تاریخی شکل‌گیری آن می‌پردازد. تلفیق این دو چارچوب نظری، زمینه‌ساز خوانشی جامع و چندلایه از شعر می‌شود؛ خوانشی که اثر را همزمان به مثابه بیانیه‌ای فردی و نمودگاهی از یک تجربه تاریخی و فرهنگی جمعی در نظر می‌گیرد.

نقد پسااستعماری به بررسی تأثیرات پایدار گفتمان‌های استعماری و امپریالیستی بر شیوه‌های بازنمایی، شکل‌گیری هویت، و امکان کنش‌گری در جوامع به حاشیه‌رانده شده می‌پردازد (Spivak, 1988: 23/ Bhabha, 1994: 45 / Said, 1978: 275). این چارچوب نظری به‌ویژه در تحلیل آثاری سودمند است که با روایت‌های مسلط، مقابله کرده و درصدد بازیابی و تقویت صدای گروه‌های سرکوب‌شده برمی‌آیند.

در شعر باز برمی‌خیزم، مؤلفه‌های کلیدی گفتمان پسااستعماری- از جمله نفی فرایند «دیگری‌سازی»، بازخوانی و وارونه‌سازی کلیشه‌های استعماری، و تأکید بر کنش‌گری فرهنگی- به روشنی قابل مشاهده‌اند. مفهوم «شرق‌شناسی»^۲ نزد ادوارد سعید (۱۹۷۸: ۵۲)، ساز و کارهای گفتمانی حاشیه‌سازی را آشکار می‌سازد؛ در حالی‌که نظریه‌های هومی بهابها درباره هویت‌های ترکیبی و مفهوم «تقلید»^۳ بستری مفهومی برای تحلیل راهبردهای بی‌ثبات‌سازی دوگانه‌های استعماری به کار رفته در شعر فراهم می‌آورند؛

^۱ close reading

^۲ Orientalism

^۳ mimicry

راهبردهایی که از طریق طنز، مقاومت و تکرار، تجلی می‌یابند (Bhabha, 1994: 70). از این منظر، صدای تأییدگر شعر، تنها بازتاب تجربه‌ای شخصی نیست بلکه بیانیه‌ای سیاسی در راستای پایداری و مقاومت در برابر ساختارهای نابرابر قدرت به‌شمار می‌آید (Ibid: 85).

ساختارگرایی تکوینی، نظریه‌ای است که نخستین بار توسط لوسین گلدمن (۱۹۶۴) مطرح شد و بر این پیش‌فرض استوار است که آثار ادبی، بازتاب‌دهنده جهان‌بینی گروه‌های اجتماعی معینی هستند. این رویکرد با تمرکز بر رابطه دیالکتیکی میان ساختار درونی متن و بستر اجتماعی - تاریخی تولید آن، به تحلیل چگونگی تأثیر عناصر فرمی همچون فرم، وزن و زبان بر بازنمایی ایدئولوژی‌ها و شرایط اجتماعی می‌پردازد.

به کارگیری این چارچوب نظری در تحلیل شعر باز برمی‌خیزم، امکان تفسیر عناصر فرمی مانند قافیه، ریتم، و ساختار تکرار شونده را به‌عنوان نشانه‌هایی از ایستادگی و همبستگی جمعی فراهم می‌کند. تکرارهای پیاپی، لحن صعودی و ضرباهنگ موزون شعر، به‌نحوی بازتاب‌دهنده تداوم تاریخی مقاومت در تجربه زیسته آفریقایی - آمریکایی‌اند (Goldmann, 1964: 45). از منظر گلدمن، شعر، نه صرفاً بازتاب آگاهی فردی بلکه تجلی نوعی آگاهی جمعی یا «ساختار فرافردی احساس» است که از دل مبارزات تاریخی مشترک سربرآورده‌است.

ادغام نظریه‌های پسااستعماری و ساختارگرایی تکوینی، زمینه‌ساز خوانشی چندلایه و جامع از شعر آنجلو است. در این چارچوب ترکیبی، نقد پسااستعماری بر ابعاد ایدئولوژیک و فرهنگی مفاهیمی همچون شکل‌گیری هویت، صدای سرکوب‌شدگان و گفتمان مقاومت تمرکز دارد، درحالی‌که ساختارگرایی تکوینی، چگونگی رمزگذاری این مضامین را در قالب‌های فرمی و ساختاری شعر تحلیل می‌کند.

این هم‌افزایی نظری، شعر آنجلو را فراتر از یک اثر صرفاً ادبی، به‌مثابه سندی فرهنگی می‌نگرد که بازتاب‌دهنده مبارزه‌ای تاریخی برای خودتعریفی، رهایی و بازپس‌گیری صداست. توجه هم‌زمان به لایه‌های مضمونی و ساختاری، جایگاه منحصربه‌فرد این شعر را به‌عنوان ابزاری برای بازنمایی حافظه فرهنگی، کنش سیاسی، و تخیل رهایی‌بخش برجسته می‌سازد.

۲. بحث و بررسی

۱-۲. مرحله اول: تحلیل مقدماتی و استخراج موضوعات (مقاومت، هویت و امید)

۱-۱-۲. تحلیل مقدماتی

شعر باز برمی‌خیزم به‌مثابه بیانی قدرتمند از تاب‌آوری، توانمندسازی و مقاومت در بستر تاریخی و فرهنگی مبارزات آفریقایی - آمریکایی ظاهر می‌شود. این اثر، پیوسته با ناعدالتی‌های ساختاری و حاشیه‌نشینی اجتماعی مقابله می‌کند و تأیید فردی را به بیانی جمعی از کرامت و ایستادگی تبدیل می‌سازد. مایا آنجلو با بهره‌گیری هوشمندانه از تکنیک‌هایی مانند تکرار، تصاویر زنده و زبان بلاغی قوی، صدایی خلق می‌کند که فراتر از تجربه شخصی است و نماد روایت گسترده‌تر مقاومت تاریخی محسوب می‌شود.

بند تکرارشونده «I rise / من برمی‌خیزم»، نقش موتیف مرکزی شعر را ایفا می‌کند؛ این عبارت، هم نمادی از اعلام وجود و توانمندی فردی است و هم، پاسخی استعاری به قرن‌ها سلطه و سرکوب نژادی. تکرار این عبارت، ریتم عاطفی و قدرت بلاغی اثر را تقویت می‌کند؛ بدین ترتیب، مقاومت گوینده در برابر ستم برجسته می‌شود و در عین حال به نمادی از میراث جمعی پایداری جامعه سیاه‌پوستان بدل می‌گردد. هر بیت از شعر در چارچوب گفتمانی وسیع‌تری درباره بقا، مقاومت و بازپس‌گیری هویت در مواجهه با خشونت سیستماتیک تداوم می‌یابد و به عمق معنایی اثر می‌افزاید.

برای درک ژرف‌تر مفهوم مقاومت در شعر، و نقش آن در ساختار و معنای اثر، در بخش بعدی به تحلیل دقیق‌تر این ویژگی شاعرانه پرداخته خواهد شد.

۱-۱-۱-۲. مقاومت به مثابه الزامی شاعرانه

همان‌طور که اشاره شد، مقاومت در شعر باز برمی‌خیزم تنها یک واکنش گذرا و لحظه‌ای نیست، بلکه واقعیتی پایدار و بنیادین است که در تار و پود زیست سیاه‌پوستان تنیده شده‌است. در ژرف‌ساخت شعر، نوعی مقاومت آگاهانه، سرسختانه و هدفمند در برابر ساز و کارهای انسان‌زدایی ریشه دارد. یکی از برانگیزاننده‌ترین بندهای شعر چنین است:

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	You may shoot me with your words, / You may cut me with your eyes, / You may kill me with your hatefulness, / But still, like air, I'll rise	می‌توانی با کلماتت به من شلیک کنی، / می‌توانی با نگاهت مرا بُری، / می‌توانی با نفرت مرا بکُشی، / اما باز، همچون هوا، برمی‌خیزم.

این بند، رنج عاطفی و فیزیکی ناشی از خشونت نژادی را در قالب ساختاری استعاره و فشرده‌بازنمایی می‌کند؛ ساختاری که در عین پذیرش زخم‌ها و آسیب‌ها، از آن‌ها عبور کرده و به سطحی تعالی‌یافته می‌رسد. تشبیه «همچون هوا» نمادی پر قدرت از ناپذیرفتنی بودن شکست و فنای ناپذیری است؛ گویی برخاستن، امری بدیهی، ناگزیر و به اندازه نفس کشیدن، حیاتی است. تکرار مصرع «برمی‌خیزم» کارکردی چندلایه دارد: از یک سو بازپس‌گیری صدا و هویت، از سوی دیگر بازخوانی و احیای حافظه تاریخی و در نهایت، مقابله با گفتمان‌های سلطه‌محور و معرفت‌شناسی‌های مسلط. شعر آنجلو صرفاً روایت‌گر رنج نیست، بلکه رنج را به بستری برای توانمندسازی، بازتعریف خویش، و دگرگونی جمعی بدل می‌سازد. مقاومت در این متن، مقاومتی عینی، زیسته و نسل‌به‌نسل است که در درون یک تبار فرهنگی - سیاسی گسترده‌تر قرار دارد؛ تباری که در پی بازپس‌گیری قدرت تعریف‌گری، تاب‌آوری و فراروی از مرزهای تحمیل‌شده است.

۲-۱-۱-۲. هویت به مثابه بازپس‌گیری تاریخی و نمادین

پس از بررسی مقاومت به‌عنوان الزامی شاعرانه، اکنون به تحلیل مفهوم هویت در شعر باز برمی‌خیزم پرداخته می‌شود؛ هویتی که از خلال پیوندی چندلایه میان استعاره، ارجاع‌های تاریخی و تأییدات فرهنگی به‌گونه‌ای پیچیده و نظام‌مند ترسیم شده است. آنجلو در این اثر، سخن‌گویی خلق می‌کند که هویتش نه در چارچوب تعاریف تحمیلی، بلکه در فراروی از آن‌ها معنا می‌یابد؛ هویتی که در برابر کلیشه‌های ذات‌گرایانه برخاسته از گفتمان نژادپرستانه و برتری‌طلب سفیدپوستان مقاومت می‌ورزد. این سوژه شعری، نه موجودی منفعل در مواجهه با برساخته‌های اجتماعی، بلکه عاملی فعال و آگاه در فرآیند بازسازی خویش است؛ بازسازی‌ای که بر بنیاد پویایی، گسترش‌پذیری، و پیوندی ژرف با حافظه تاریخی و مبارزه جمعی استوار است. هویت در این شعر، نه امری ایستا و قالبی، بلکه فرآیندی در حال شکل‌گیری و بازتعریف دائمی است که در دل مقاومت، خاطره و فرهنگ ریشه دارد. یکی از پر قدرت‌ترین و برانگیزاننده‌ترین استعاره‌های شعر، عبارت است از:

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	I'm a black ocean, leaping and wide	من اقیانوسی سیاه‌ام، جهنده و پهناور

این تصویر به شیوه‌ای فشرده و هنرمندانه، گستردگی و سیالیت هویت سیاه‌پوستی را بازنمایی می‌کند. در عین تداعی نیرویی طبیعی، حامل بار عمیق حافظه تاریخی نیز هست. اقیانوس، که از یک سو یادآور تجربه‌ای فاجعه‌بار چون «میان‌گذر»^۱ و از سوی

^۱ این اصطلاح (the Middle Passage) به مرحله‌ی میانی از تجارت برده‌ی آتلانتیک اشاره دارد، یعنی مسیر دریایی‌ای که بردگان آفریقایی را از سواحل غربی آفریقا به قاره‌ی آمریکا (به‌ویژه کارائیب، آمریکای جنوبی و ایالات متحده‌ی امروزی) منتقل می‌کردند. این سفرها اغلب بسیار فجیع، مرگ‌بار و

دیگر بستر تداوم روایت‌های دیاسپورایی^۱ است، در این بافت شعری به نمادی از قدرت، ژرفا و پویایی بدل می‌شود. سرشت مهارناپذیر آن، بازنمایی‌های ایستا، قالبی و تقلیل‌گرایانه از سوژگی سیاه را به چالش می‌کشد و سخن‌گو را در دل سنتی از حضوری فرهنگی، بی‌مرز و تاب‌آور جای می‌دهد؛ حضوری که نه‌تنها بر استمرار تاریخی دلالت دارد، بلکه بر توان بازآفرینی و پویایی فرهنگی نیز تأکید می‌ورزد. آنجلو از طریق بازخوانی تاریخ نیاکان در ابیاتی چون:

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	Bringing the gifts that my ancestors gave, / I am the dream and the hope of the slave.	با هدایایی که نیاکانم به من بخشیده‌اند می‌آیم، / من رؤیا و امید برده‌ام.

به بازسازی هویت در بستری تاریخی و جمعی می‌پردازد. این ابیات، بر تداوم میان‌نسلی تأکید دارند و صدای کنونی سخن‌گو را در امتداد قوس تاریخی مبارزه، پایداری و امید قرار می‌دهند. «هدایا» در اینجا نمادی از میراث‌های فرهنگی، روحیه مقاومت و تاب‌آوری معنوی است که از دل تجربه برده‌داری و خشونت نظام‌مند به نسل‌های بعد منتقل شده‌اند. سخن‌گو در مقام «رؤیا و امید» نه‌تنها گواهی زنده بر استمرار آن تاریخ پرفراز و نشیب است، بلکه تجسم تحقق‌یافته آرمان‌هایی است که در گذشته به دلیل انکار انسانیت سیاهان سرکوب شده بودند.

این بازتعریف هویت، ماهیتی عمیقاً سیاسی دارد و به‌طور فعال در برابر فراموشی و محو شدن مقاومت می‌کند، سکوت تاریخی را می‌شکند و معرفت‌شناسی سیاه‌پوستان را که ریشه در تجربه و حافظه جمعی دارد، تأیید می‌نماید. شعر آنجلو با بازپس‌گیری هویت به‌عنوان فضایی مملو از قدرت و عزت، روایت‌های هژمونیک و سلطه‌گرانه را به چالش می‌کشد؛ هویتی که نه بر اساس سرکوب، بلکه بر ظرفیت تاب‌آوری و تخیل رهایی بنا شده است.

از این‌رو، باز برمی‌خیزم، متنی تحول‌آفرین است که گفتمانی مقابله‌ای و جایگزین ارائه می‌دهد و هویت سیاه‌پوستان را در چارچوب قدرت، تاب‌آوری و تخیل رهایی بازتعریف می‌کند.

۲-۱-۳. امید به مثابه تخیل سیاسی و تحول‌آفرین

در شعر باز برمی‌خیزم، امید فراتر از یک احساس عاطفی ساده، به‌مثابه نیرویی رادیکال و خلاق در بطن مقاومت ظاهر می‌شود که کار ویژه‌اش، نه تسکین موقت بلکه به چالش کشیدن نومیثی هژمونیک و بازآفرینی افق‌های رهایی‌بخش است. آنجلو، امید را کنشی آگاهانه و آینده‌نگر تصویر می‌کند؛ نه گریزی رمانتیک از واقعیت، بلکه پاسخی راهبردی به زخم‌های تاریخی، سرکوب ساختاری و انکارهای مکرر سوژگی سیاه‌پوستان.

امید در این شعر، شکلی از تخیل سیاسی است؛ نیرویی برای تصوّر جهانی دیگر و ممکن که بر بنیاد کرامت، عدالت و حضور بازشناخته‌شده فرودستان بنا شده‌است. مصرع زیر به‌خوبی این افق را ترسیم می‌کند:

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	Into a daybreak that's wondrously clear / I rise	به سوی سپیده‌دمی شگفت‌انگیز / برمی‌خیزم.

غیرانسانی بودند، و هزاران نفر از آفریقاییان در طی این مسیر جان خود را از دست دادند. در ادبیات آفریقایی-آمریکایی، «میان‌گذر» به‌عنوان یکی از تراژیک‌ترین فصل‌های تاریخ سیاه‌پوستان، نماد رنج، جدایی، و خشونت ساختاری علیه بدن و فرهنگ سیاه است.

این اصطلاح (diasporic narratives) به پراکندگی اجباری یا اختیاری یک ملت، قوم یا گروه فرهنگی از سرزمین اصلی خود اشاره دارد. در این متن، به‌طور خاص به «دیاسپورای آفریقایی» اشاره دارد، یعنی پراکندگی گسترده فرزندان آفریقا در سراسر جهان (به‌ویژه در قاره آمریکا و اروپا) در پی برده‌داری، استعمار و مهاجرت‌های اجباری یا اقتصادی. «روایت‌های دیاسپورایی» به داستان‌ها، حافظه‌ها، سنت‌ها و بازسازی‌های فرهنگی‌ای اطلاق می‌شود که سیاه‌پوستان در سرزمین‌های دور از ریشه‌های نژادی و سرزمینی خود ایجاد کرده‌اند.

استعاره «سپیده‌دم» در این بافت، صرفاً نشانه‌ای از آغاز یک روز تازه نیست، بلکه بازنمایانگر طلوع امکانی تاریخی و اخلاقی برای بازیابی عدالت، پس از دوره‌ای طولانی از ظلمت نژادپرستی، انسان‌زدایی و حاشیه‌نشینی اجتماعی است. «سپیده‌دم شگفت‌انگیز» در حکم تصویری آرمان‌شهری از وضوح، التیام و تحول عمل می‌کند که بافتی استعاری برای تجلی امید در دل تاریکی فراهم می‌آورد.

در جهان شعری آنجلو، امید، همواره امری سیاسی است. تکرار مصرع «برمی‌خیزم» نه تنها نشان تاب‌آوری، بلکه عملی کلامی برای خلق آینده‌ای دیگر است؛ آینده‌ای که هنوز نیامده، اما امکان تحقق آن با هربار برخاستن، زنده نگه داشته می‌شود. این برخاستن نه واکنشی صرف، بلکه کنشی نمایش‌گر از تخیل، اراده و بازتعریف خویشتن است؛ کنشی که به صراحت با تعاریف سلطه‌محور از سیاه‌پوستی مخالفت می‌کند و جایگزینی توانمند و رهایی‌بخش برای آن پیش می‌نهد.

در این چارچوب، امید نه احساسی زودگذر، بلکه استراتژی‌ای جمعی برای بازسازی هویت و خلاقیت فرهنگی است؛ راهبردی که حافظه تاریخی را به نیرویی محرکه برای حرکت به سوی آینده‌ای عادلانه بدل می‌سازد. شعر آنجلو، امید را نه تجربه‌ای فردی، بلکه پدیده‌ای میان‌نسلی و جمعی می‌داند که در متن مبارزه‌ای پیوسته و حافظه‌ای مشترک معنا می‌گیرد. صدای شاعر، دعوتی است به همبستگی، عمل، و بازشناسی امکان تغییر در دل وضع موجود.

از این منظر، باز برمی‌خیزم فراتر از شعر، به متنی سیاسی و فرهنگی بدل می‌شود که با تأکید بر نقش تخیل در مواجهه با خشونت تاریخی، سوژگی سیاه را از موضع بقا به موضع بالندگی و آینده‌سازی منتقل می‌کند. آنجلو، مسیر رهایی را نه صرفاً در پایداری، بلکه در ایمان خلل‌ناپذیر به «افقی شگفت‌آور و روشن» ترسیم می‌کند؛ افقی که در آن، امید نه رؤیا، بلکه ابزار کنش است.

۲-۱-۲. استخراج شگردهای بلاغی

۲-۱-۲-۱. استعاره به مثابه بستر بازپس‌گیری و مقاومت

استعاره در شعر باز برمی‌خیزم نقشی بنیادین در بازنمایی مضامین محوری آن، یعنی پایداری و توانمندسازی، ایفا می‌کند. آنجلو با بهره‌گیری از استعاره‌ها، فضایی زبانی خلق می‌کند که در آن، گوینده عاملیت خویش را باز می‌یابد و با گفتمان‌های انسان‌زدایانه‌ای که ریشه در ساختارهای سلطه دارند، به مقابله برمی‌خیزد. این استعاره‌ها همچون ابزارهای بلاغی، بستری برای بازتعریف هویت، بازیابی صدا، و مقاومت در برابر فرودستی تحمیل‌شده فراهم می‌کنند.

یکی از برجسته‌ترین این استعاره‌ها، عبارت «همچون غبار، برمی‌خیزم» است. این تصویر، «غبار» را به گونه‌ای دوگانه به کار می‌گیرد: از یک سو، نمادی از حذف، فراموشی و حاشیه‌نشینی؛ و از سوی دیگر، نشانه‌ای از تاب‌آوری، پویایی و خیزش. غبار که معمولاً با انفعال و بی‌اهمیتی تداعی می‌شود، در شعر آنجلو به عنصری زنده و رهایی‌بخش بدل می‌شود؛ نیرویی که در برابر تلاش برای نادیده‌انگاشتن یا سرکوب، با صراحت و استقامت واکنش نشان می‌دهد. بدین ترتیب، آنجلو از طریق این استعاره، روایت‌های مسلطی را که حاشیه‌نشینان را بی‌صدا، ضعیف یا نامرئی می‌انگارند، به چالش می‌کشد و بر ظرفیت تحول‌پذیر و جان‌سختانه آنان تأکید می‌ورزد.

استعاره «اقیانوس سیاه، جهنده و گسترده» نیز از قدرتمندترین تصاویر این شعر است که ژرفا، گستره، و تداوم هویت آفریقایی-آمریکایی را بازنمایی می‌کند. اقیانوس به عنوان عنصری طبیعی و رازآمیز، با تجربه تاریخی سیاه‌پوستان - شامل قرن‌ها حذف فرهنگی و خشونت ساختاری - هم‌نشین می‌شود. در این تصویر، اقیانوس نه تنها نماد پیچیدگی و گستردگی این هویت، بلکه نشانه‌ای از پویایی و مقاومت پایدار آن است؛ هویتی که با وجود گذر از دگرگونی‌های تاریخی، همچنان جوهره خود را حفظ کرده است. این استعاره همچنین بر تداوم فرهنگ سیاه و نیروی خستگی‌ناپذیر آن تأکید دارد و مبارزات این جامعه را همچون اقیانوسی ریشه‌دار و مهارناپذیر بازتاب می‌دهد.

آنجلو با استفاده از این استعاره‌ها، عناصر به‌ظاهر منفعل مانند «غبار» و «اقیانوس» را به نمادهایی کنش‌مند از مقاومت و بازپس‌گیری بدل می‌سازد. این تصاویر، صرفاً بیانگر بقای فردی یا جمعی نیستند، بلکه تجلی‌گاه بازپس‌گیری فضا، صدا، و هویت

در جهانی‌اند که همواره در تلاش برای به‌حاشیه‌راندن است. این بازآفرینی خلاقانه نمادهای فرهنگی و طبیعی، نشانگر کاربست سنجیده و آگاهانه زبان در شعر آنجلو است؛ زبانی که عاملیت فردی و جمعی را در دل سازوکارهای سلطه بازسازی می‌کند.

۲-۲-۱-۲. تکرار به‌عنوان نمود تأیید جمعی

تکرار، به‌ویژه در قالب مصرع «برمی‌خیزم»، نقشی محوری در ساختار بلاغی شعر ایفا می‌کند. این عنصر زبانی، افزون بر ایجاد ریتمی استوار، به شعر، نیرویی موسیقایی و جادویی می‌بخشد. تکرار عبارت «برمی‌خیزم» همچون لنگری صوتی عمل می‌کند که اراده ناگسستنی گوینده را در برابر فشارهای پیوسته، برجسته می‌سازد. این عبارت، تنها بیانگر توانمندی فردی نیست، بلکه صورتی از بیانیه‌ای جمعی است؛ فریادی که در حافظه تاریخی سیاه‌پوستان طنین‌انداز شده و استمرار مقاومت آن‌ها در برابر ستم‌های ساختاری را بازمی‌تاباند.

ریتم آیینی این تکرار، به شعر، حرکتی مداوم و پرشور می‌بخشد و کنش برخاستن را با ضرب‌آهنگی موزون و جمعی همراه می‌سازد. آنجلو با تکرار این عبارت، نوعی همبستگی اجتماعی می‌آفریند؛ گویی صدای گوینده تنها پژواک فردی نیست، بلکه صدای تمام به‌حاشیه‌رانده‌شدگان است. بدین‌سان، تکرار به ابزاری بلاغی تبدیل می‌شود که هم فردیت را تثبیت می‌کند و هم آگاهی جمعی را تقویت می‌سازد. این تکنیک، در نهایت بر ضرورت اتحاد و مقاومت جمعی در مسیر عدالت و کرامت انسانی تأکید می‌ورزد.

۲-۲-۱-۳. تشبیه‌ها به‌مثابه تصویرسازی‌های توانمندساز

تشبیه‌ها در شعر باز برمی‌خیزم نقش بنیادینی در خلق تصاویر زنده و اثرگذار ایفا می‌کنند و به آنجلو این امکان را می‌دهند تا اعتمادبه‌نفس و توانمندی سوژه شعری را از خلال قیاس با نمادهایی ملموس از ثروت، منزلت اجتماعی و زیبایی به تصویر کشد. برای نمونه، در مصرع:

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	I walk like I've got oil wells / Pumping in my living room	چنان راه می‌روم که گویی در اتاق پذیرایی‌ام چاه‌های نفت دارم.

گوینده با بهره‌گیری از تصویری اغراق‌آمیز و استعاری از ثروت و وفور مادی، اعتمادبه‌نفس و وقار خود را در برابر نگاهی فرودست‌انگارانه بازمی‌سازد. این تصویر با کلیشه‌های تاریخی فقر سیاه‌پوستان مقابله می‌کند و سوژه را در جایگاهی مقتدر و برخوردار از سرمایه نمادین و اقتصادی قرار می‌دهد. تشبیه مزبور نه‌فقط نمایشگر عزت‌نفس فردی است، بلکه کنشی اعتراضی در برابر نظم اجتماعی تبعیض‌آمیز تلقی می‌شود.

به همین ترتیب، در مصرع:

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	I dance like I've got diamonds / At the meeting of my thighs	چنان می‌رقصم که گویی در تلاقی ران‌هایم الماس نهفته‌ام.

نوعی بازنمایی از زیبایی، لذت بدنی، و خودآیینی زنانه ارائه می‌شود که به‌طور مستقیم با تاریخ طولانی عینیت‌بخشی و حذف عاملیت زنان سیاه‌پوست در تضاد قرار می‌گیرد. این تصویر استعاری، نه‌تنها بر ارزشمندی وجودی سوژه تأکید می‌کند، بلکه روایت مسلط قربانی‌سازی را برهم می‌زند و سوژه‌ای جسور، بارزش و خودمختار را به نمایش می‌گذارد.

آنجلو از طریق این تشبیه‌ها، لایه‌ای توانمندساز به شعر می‌افزاید؛ به گونه‌ای که زبان استعاری، ابزاری برای بازپس‌گیری عاملیت و بازنمایی سوژه‌ای مقاوم و پویا در بستر تاریخی و اجتماعی به‌حاشیه‌رانده شده می‌شود. بدین‌سان، تصویرسازی‌های مبتنی بر تشبیه، به استراتژی‌ای بلاغی برای بازتعریف هویت و احیای اقتدار فردی و جمعی بدل می‌شوند.

۲-۱-۲. تصویرسازی به عنوان عاملی محرک در ایجاد تأثیر عاطفی

تصویرسازی در شعر باز برمی‌خیزم نقشی محوری در تعمیق تأثیر عاطفی اثر ایفا می‌کند و مفاهیمی چون پایداری، مقاومت و امید را با بیانی نافذ و ملموس به مخاطب منتقل می‌سازد. این تصویرها نه تنها به غنای زیبایی‌شناختی شعر می‌افزایند، بلکه به عنوان ابزاری بلاغی برای برانگیختن واکنش احساسی و همدلی عمل می‌کنند.

برای نمونه، در مصرع:

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	I'm a black ocean, leaping and wide	من اقیانوسی سیاه‌ام، جهنده و پهناور.

گوینده خود را به اقیانوسی عظیم، نیرومند و بی‌مرز تشبیه می‌کند؛ تصویری که نمادی از هویتی ژرف، نیرومند و مهارناپذیر است. اقیانوس در این بافت معنایی، نه فقط نشانه‌ای از گستردگی و قدرت است، بلکه استعاره‌ای از استقامت تاریخی و پویایی جمعی جامعه آفریقایی-آمریکایی به شمار می‌آید؛ نیرویی که در برابر امواج پی‌درپی تبعیض و سرکوب، نه تنها فرو نمی‌نشیند بلکه با جهشی پویاتر به حرکت خود ادامه می‌دهد.

به‌طور مشابه، در مصرع:

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	Into a daybreak that's wondrously clear / I rise	به سپیده‌دمی که به شگفتی روشن است / برمی‌خیزم.

استعاره «سپیده‌دم» تصویری از آغاز دوباره و دگرگونی است؛ نمادی از گذار از تاریکی ستم به سوی روشنایی رهایی. این تصویر ضمن القای حس امید و امکان، بر تداوم حرکت و بیداری جمعی در افق آینده‌ای بهتر تأکید دارد.

آنجلو با بهره‌گیری از این تصویرسازی‌های دقیق و پرکشش، هم‌زمان دو هدف را دنبال می‌کند: نخست، تجسم عینی و حسی تجربه فردی گوینده؛ دوم، ایجاد هم‌ذات‌پنداری و تأثیرگذاری احساسی بر مخاطب. این تصاویر به خواننده یاری می‌رسانند تا نه فقط مضمون، بلکه درونمایه عاطفی شعر را نیز تجربه کند. از این منظر، تصویرسازی در شعر آنجلو صرفاً ابزار تزئینی نیست، بلکه سازوکاری بلاغی برای تقویت پیام رهایی، توانمندسازی، و امید جمعی در مواجهه با ستم ساختاری محسوب می‌شود.

۲-۲. مرحله دوم: تحلیل پسااستعماری شعر

۱-۲-۲. شناسایی موضوعات پسااستعماری

۱-۱-۲-۲. مقاومت در برابر «دیگری‌سازی»

مایا آنجلو در شعر باز برمی‌خیزم با صراحت و جسارت به تقابل با پدیده «دیگری‌سازی» می‌پردازد؛ مفهومی که در بستر تاریخی سلطه و به‌حاشیه‌رانی نژادی، به ابزار مشروعیت‌بخشی برتری جامعه سفیدپوست بر جامعه آفریقایی-آمریکایی تبدیل شده است. این شعر، با زبانی سرشار از قدرت، به بازنمایی تجربه زیسته تبعیض، عینی‌سازی و انسان‌زدایی می‌پردازد؛ تجربه‌ای که به‌ویژه زنان سیاه‌پوست در بافتارهای نژادی، جنسیتی و استعماری متحمل شده‌اند.

برای نمونه، در این ابیات:

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	You may shoot me with your words / You may cut me with your eyes / You may kill me with your hatefulness, / But still, like air, I'll rise,	شاید با کلماتت به من شلیک کنی / شاید با نگاهت بر من خنجر بزنی / شاید با نفرت مرا بکشی / اما من، مثل هوا، برمی‌خیزم.

گوینده به روشنی ابزارهای نمادین سلطه را باز می‌نماید: زبان، نگاه و نفرت. این ابیات، خشونت کلامی، طرد بصری، و دشمنی عاطفی را نه صرفاً کنش‌هایی فردی، بلکه جلوه‌هایی از خشونت ساختاری و ایدئولوژیک در نظامی سلسله‌مراتبی و نژادمحور می‌دانند. آنجلو از طریق این تصویرها، رابطه میان زبان و قدرت را افشا کرده و مخاطب را متوجه تأثیرات روانی و اجتماعی فرایند «دیگری‌سازی» می‌سازد.

با این حال، نقطه ثقل شعر، نه در بازنمایی قربانی‌بودن، بلکه در تجسم اراده‌ای راسخ برای مقاومت است. تکرار مصرع «اما من، مثل هوا، برمی‌خیزم» نه تنها کنشی زبانی برای مقابله با سرکوب است، بلکه بیانیه‌ای رهایی‌بخش علیه فروکاستن هویت سیاه‌پوست به جایگاه انفعال و تسلیم به شمار می‌رود. در این استعاره، «هوا» به مثابه عنصری نامرئی، فراگیر، و نفوذناپذیر، نمادی از نیرویی انکارناپذیر و شکست‌ناپذیر است؛ نیرویی که هیچ ساختار سرکوبگری توان مهار یا خاموش ساختن آن را ندارد. بر این اساس، برخاستن گوینده نه صرفاً کنشی غریزی برای بقا، بلکه عملی آگاهانه، مقاومتی سیاسی، و بازتعریف‌کننده‌ای از هویت است. گوینده با به‌چالش کشیدن کلیشه‌ها و سازه‌های مسلط استعماری، خودمختاری خویش را باز می‌ستاند و به گونه‌ای رادیکال جایگاه تحمیلی «دیگری» را رد می‌کند. از این رهگذر، آنجلو بیانی پرصلابت از استواری و کرامت جامعه سیاه‌پوستان ارائه می‌دهد و خاطره تاریخی سلطه را با اعلام مداوم حضور، مقاومت و برخاستن زیر سؤال می‌برد.

۲-۱-۲-۲. هویت فرهنگی و شخصی

مایا آنجلو در شعر خود با تکیه بر تصویرهای استعاری، به بازآفرینی هویت آفریقایی-آمریکایی در پیوندی تاریخی و جمعی می‌پردازد. او در مصرع «من اقیانوسی سیاه‌ام، جهنده و پهن‌آور» تصویری از یک هویت گسترده، ژرف و زایا ارائه می‌دهد که نماد قدرت طبیعی، پویایی فرهنگی و تاب‌آوری تاریخی است. این اقیانوس استعاری نه تنها نشان‌دهنده ظرفیت بی‌کران فرهنگ آفریقایی-آمریکایی برای بقا و تحول است، بلکه به‌طور ضمنی به حافظه دردناک و بنیادین برده‌داری و مهاجرت اجباری از طریق اقیانوس اطلس ارجاع می‌دهد.

در ادامه، آنجلو با اشاره به «هدایای نیاکان» و تعبیر «من رؤیا و امید برده‌ام» پیوندی میان نسلی و معنابخش با گذشته برقرار می‌کند:

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	Bringing the gifts that my ancestors gave, / I am the dream and the hope of the slave,	با هدایایی که نیاکانم به من بخشیده‌اند می‌آیم / من رؤیا و امید برده‌ام.

این پیوند، هویت فردی را به میراثی تاریخی و فرهنگی متصل می‌سازد که ثمره رنج، مقاومت و خرد نسل‌های پیشین است. برخاستن شاعر در اینجا نه کنشی صرفاً شخصی، بلکه تداوم اراده‌ای جمعی برای حفظ کرامت، عاملیت و خودآگاهی است. از این منظر، آنجلو گذشته‌ای زخم‌خورده را به بستری برای بازتعریف قدرت، تداوم فرهنگی و امکان آینده‌ای رهایی‌بخش بدل می‌سازد. این خوانش همسو با رویکردهای پسااستعماری، هویت را نه در سایه سلطه بلکه در پرتو بازسازی و بازیابی روایت‌های فرودست، بازتعریف می‌کند.

۲-۲-۱-۳. فروپاشی کلیشه‌ها و بازنمایی توانمندی

مایا آنجلو در *باز برمی‌خیزم* با بهره‌گیری از تصویرپردازی‌های اغراق‌آمیز، کلیشه‌های نژادی و جنسیتی تحمیل‌شده بر سیاه‌پوستان، به‌ویژه زنان، را به چالش می‌کشد. در مصرعی چون:

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	I walk like I've got oil wells / Pumping in my living room,	راه می‌روم انگار در اتاق پذیرایی‌ام چاه‌های نفت دارم.

گوینده با بازنمایی خود به‌عنوان فردی برخوردار و خودبسنده، تصویر سنتی از «سیاه‌پوست فقیر و مطیع» را معکوس می‌کند. این استعاره نه صرفاً نشانه ثروت، بلکه نماد منبعی درونی از عزت‌نفس و اعتماد است که نظام سلطه را پشت سر گذاشته و بر گفتمان فرودستی غلبه یافته است. به‌همین ترتیب، در:

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	I laugh like I've got gold mines / Diggin' in my own backyard	می‌خندم انگار در حیاط پشتی‌ام معدن‌های طلا دارم.

خنده به کنشی نمادین بدل می‌شود که برخاسته از احساس توانمندی، مالکیت معنوی و رهایی است. آنجلو از این طریق، با زبانی استعاری، کلیشه‌های تصویری مسلط را به بازی می‌گیرد، آن‌ها را تهی از معنا می‌سازد و نشانه‌های تازه‌ای برای بازنمایی زن سیاه‌پوست خلق می‌کند.

در این سطح، کنش شاعر نه صرفاً در محتوای پیام، بلکه در تحول بلاغی زبان شکل می‌گیرد. تصویر زن سیاه‌پوست به‌جای آنکه سوژه‌ای منفعل در نگاه استعماری باشد، به سوژه‌ای نمادین، پرجاذبه و دارای مالکیت معنوی بدل می‌شود. آنجلو در این بازآفرینی نشانه‌شناختی، ساختارهای معناساز سلطه را از درون برهم می‌زند و با بهره‌گیری از طنز، اغراق، و جابه‌جایی مفاهیم، سوژه‌ای نوین را برمی‌سازد که قدرت خود را از درون می‌گیرد، نه از تأیید نگاه دیگری.

۲-۲-۲. تحلیل زبان شناختی از منظر پسااستعماری

در چارچوب نظریه‌های پسااستعماری، زبان نه صرفاً ابزاری برای انتقال معنا، بلکه میدان اصلی کشاکش قدرت و مقاومت تلقی می‌شود (Ashcroft, Griffiths, & Tiffin, 2002, p.37). آنجلو در شعر *باز برمی‌خیزم* با بازپس‌گیری و بازتعریف واژگان تاریخی تحقیر، و نیز با خلق تقابل‌های استعاری و گفتمانی، فرایند استعمارزدایی را در سطح زبان محقق می‌سازد. این فرایند، مصداقی از راهبردهایی چون «بازآفرینی معنایی»^۱ و «مقابله با گفتمان سلطه از طریق واژگان» است که در آثار متفکرانی چون نگوگی و تیونگو^۲ (۱۹۸۶) و گیاتری اسپیواک^۳ (۱۹۹۳) مورد تأکید قرار گرفته است.

۲-۲-۲-۱. بازپس‌گیری واژگان و لحن مقاومت

گزینش واژگان در شعر، نقشی بنیادین در بازنمایی مقاومت کنشگرانه و آگاهانه گوینده در برابر ساختارهای نژادی، استعماری و پدرسالارانه ایفا می‌کند. آنجلو با آگاهی از پیشینه تحقیرآمیز برخی واژگان که در گفتمان تاریخی به‌منظور شیء‌وارسازی و کنترل

^۱ Resemanticization

^۲ Ngũgĩ wa Thiong'o

^۳ Gayatri Spivak

زن سیاه‌پوست به‌کار رفته‌اند، آن‌ها را در بستری نو بازتعریف می‌کند تا به نمادهایی از خودمختاری و کرامت بدل شوند (Collins, 2000, pp. 78–81):

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	Does my sassiness upset you?	بی‌پروایی‌ام آزارت می‌دهد؟
۲	Does my haughtiness offend you?	افاده‌ام رنجیده‌ات می‌کند؟
۳	Does my sexiness upset you?	جذابیت‌ام ناراحتت می‌کند؟

در این مصرع‌ها، واژگان «بی‌پروایی»، «افاده» و «جذابیت جنسی» که در تاریخ نژادپرستی فرهنگی به‌منظور تقلیل و شرمسار کردن بدن و بیان زن سیاه‌پوست استفاده شده‌اند، از طریق بازآفرینی معنایی به ابزارهای تأیید قدرت زنانه تبدیل می‌شوند (hooks, 1992, p. 125).

پرسش‌های بلاغی آنجلو نه‌تنها عاری از هرگونه عذرخواهی‌اند، بلکه چالشی جسورانه‌اند که مخاطب را به مواجهه با گفتمان نژادپرستانه و جنسیت‌زده فرا می‌خوانند. لحن شعر، از موضعی تدافعی فراتر رفته و در جهت خوداظهاری، مالکیت بدن و بازپس‌گیری کرامت تاریخی حرکت می‌کند؛ چیزی که لورد از آن با عنوان «استفاده خلاقانه از خشم» یاد می‌کند (Lorde, 1984, p. 124).

۲-۲-۲-۲. تقابل‌های استعاری و خیزش از تاریخ سرکوب

آنجلو در سطح استعاری شعر، با خلق تقابل‌هایی پر قدرت، فرایند گذار از وضعیت انقیاد به سوی رهایی را تصویر می‌کند. این تقابل‌ها نه‌تنها کارکرد زیبایی‌شناسانه دارند، بلکه ساختارهای معنایی بدیلی می‌آفرینند که بازنویسی تاریخ ستم را ممکن می‌سازند (Bhabha, 1994, pp. 88–90).

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	Out of the huts of history's shame / I rise	از کلبه‌های شرم تاریخی / برمی‌خیزم.
۲	Into a daybreak that's wondrously clear / I rise	به سوی سپیده‌دمی شگفت و روشن / برمی‌خیزم

«کلبه‌های شرم تاریخی» نمادی از حافظه تحقیر، برده‌داری و نژادپرستی ساختاری است که سیاه‌پوستان را در جایگاه فرودست تاریخی نگاه داشته است (Fanon, 1963, p. 210).

در تقابل با این تصویر تاریک، عبارت «سپیده‌دم شگفت و روشن» نمادی از رهایی، باززایی و امکان‌مندی است؛ آینده‌ای که بر بنیان خودآگاهی و مقاومت جمعی ساخته می‌شود. این تقابل میان تاریکی / روشنائی؛ سرکوب / امید؛ و انقیاد / رهایی؛ مصداقی از یکی از مؤلفه‌های کلیدی شعر پسااستعماری است: حرکت از حاشیه‌نشینی به سوی بازتملک گفتمان و قدرت (Said, 1993, p. 272).

در این چارچوب، برآمدن سوژه از دل تاریخ تحقیر، نه صرفاً امری فردی، بلکه نوعی خیزش گفتمانی و جمعی است که در برابر نظام‌های بازنمایی سلطه ایستادگی می‌کند. شعر آنجلو، همچون بیانی‌های فرهنگی و سیاسی، فراتر از یک تجربه شخصی، فراخوانی جمعی برای بازسازی هویت، کرامت و توانمندی است؛ متنی که در مبارزه همیشگی برای عدالت، صدایی زنده و ماندگار به شمار می‌رود.

۳-۲. مرحله سوم: تحلیل ساختار زایشی شعر

۳-۲-۱. ساختار درونی شعر

۳-۲-۱-۱. وزن و تکرار

ساختار وزنی و ریتمیک شعر آنجلو نقشی محوری در بازنمایی مفاهیمی چون مقاومت، پایداری و توانمندی ایفا می‌کند. در مرکز این ساختار، تکرار عبارت «برمی‌خیزم» قرار دارد؛ ترجیع‌بندی که همچون ضرباهنگی منظم، در سراسر شعر طنین‌انداز است و به آن حالتی مناجات‌گونه و مملو از اصرار می‌بخشد. این تکرار، نظم‌ی موزون و مداوم ایجاد می‌کند که با حرکت مستمر و خلل‌ناپذیر گوینده به‌سوی رهایی و خودتحقق‌بخشی همسو است. عبارت «برمی‌خیزم» فراتر از یک گزاره ساده عمل می‌کند و به شعاری بدل می‌شود که نه تنها کنش فردی ایستادگی را به تصویر می‌کشد، بلکه نمایانگر اراده جمعی سیاه‌پوستان برای مقاومت و بقا نیز هست.

تکرار مستمر عبارت «برمی‌خیزم» در ساختار شعری این اثر، نقش ستون فقرات معنایی و ریتمیک را ایفا می‌کند و ضمن ایجاد حسی از ثبات در برابر آشوب ظلم، به تدریج بر شدت و قدرت تأثیرگذاری خود می‌افزاید. این تکرار، افزون بر تقویت بار عاطفی و بلاغی شعر، مفهوم مقاومت را نه به‌مثابه کنشی منفرد، بلکه به‌منزله روندی پایدار و مداوم برجسته می‌سازد. در نمونه‌های زیر، وزن و آهنگ منظم مصرع‌ها، استقامت گوینده را چنان تقویت می‌کند که عمل برخاستن به نمادی جمعی از پایداری بدل می‌شود:

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	You may shoot me with your words, / You may cut me with your eyes, / You may kill me with your hatefulness, / But still, like air, I'll rise,	می‌توانی با کلماتت به من شلیک کنی، / می‌توانی با نگاه‌هایت برش دهی، / می‌توانی با کینه‌ات مرا بکشی، / اما همچنان، مانند هوا، برمی‌خیزم.

بدین‌سان، آنجلو چرخه تکرارشونده مقاومت را ترسیم می‌کند؛ نسلی پس از نسل دیگر برمی‌خیزد و میراث پایداری و توانمندی را استمرار می‌بخشد. ریتم متغیر و تأکیدمند شعر، با تمرکز بر واژگان خاص، همچون ضربان قلب مردمی است که در برابر رنج‌های تاریخی ایستادگی کرده‌اند. این ضرباهنگ درونی، نه تنها شدت عاطفی مبارزه را منتقل می‌کند، بلکه به ابزاری برای توانمندسازی فردی و جمعی بدل می‌شود و نشان می‌دهد که برخاستن صرفاً لحظه‌ای گذرا از قدرت نیست، بلکه فرآیندی مداوم برای بازپس‌گیری هویت و اراده است.

۳-۲-۱-۲. قافیه و ساختار بلاغی

در شعر آنجلو، الگوی قافیه به‌گونه‌ای هوشمندانه به کار رفته که ضمن ایجاد هماهنگی صوتی، نوعی تنش سازنده نیز ایجاد می‌کند؛ تنشی که به تقویت عاطفی و بلاغی پیام گوینده می‌انجامد. هرچند ساختار قافیه در سراسر شعر به‌طور کامل منظم نیست، اما از سیالیتی برخوردار است که بازتاب‌دهنده پویایی مقاومت و قدرت کنشگری گوینده است. به‌عنوان نمونه، در مصرع‌های زیر، زوج‌های قافیه‌ای حسی از تعادل و اجتناب‌ناپذیری را القا می‌کنند و عزم راسخ گوینده را برجسته می‌سازند:

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	Just like moons and like suns, / With the certainty of tides, / Just like hopes springing high, / Still I'll rise	مانند ماه‌ها و مانند خورشیدها، / یقین جزر و مدها، / مانند امیدهایی که اوج می‌گیرند، / باز برمی‌خیزم.

استفاده مکرر از بند «برمی‌خیزم» در کنار قافیه‌پردازی‌های هدفمند، ماهیت چرخه‌ای امید و توانمندسازی را که در برابر نیروهای سرکوبگرانه، پایدار باقی می‌ماند نمایان می‌سازد. قافیه همچون نیروی همبسته‌ساز، اجزای مختلف شعر را به هم می‌پیوندد و توانمندی فردی گوینده را به مبارزه تاریخی و جمعی پیوند می‌زند.

قافیه درونی به شعر کیفیتی موسیقایی می‌بخشد که نه تنها دریافت پیام را تسهیل می‌کند، بلکه ریتمی ایجاد می‌کند که نماد قدرت و ایستادگی است. این نظم آوایی، در تضاد با نیروهای آشفته و ستمگر تصویرشده در شعر، استقامت گوینده را بیشتر نمایان می‌سازد. به این ترتیب، قافیه علاوه بر ایجاد وحدت در بافت شعر، ارتباطی مستحکم میان گوینده و مخاطب برقرار می‌سازد. هماهنگی صوتی آن، مخاطب را به تعاملی تأمل‌برانگیز و مطمئن با شعر دعوت می‌کند و پیام توانمندسازی را برجسته‌تر می‌سازد. در نهایت، آنجلو از طریق قافیه، ساختار شکلی شعر را با محتوای آن هم‌سو کرده و مضمون صعود جمعی و پیروزمندانه را به شکلی مؤثر در کانون توجه قرار می‌دهد.

۲-۳-۲. رابطه ساختارهای درونی و بیرونی

۲-۳-۲-۱. زمینه تاریخی و اجتماعی

ساختار درونی شعر آنجلو، به‌ویژه ریتم و قافیه‌های تکرارشونده، به‌طور عمیقی با زمینه‌های تاریخی و اجتماعی زندگی آفریقایی-آمریکایی‌ها درهم‌تنیده است. این ساختار، پژواک مبارزات مستمر سیاه‌پوستان در برابر نژادپرستی سیستماتیک، استعمار، و تبعیض نهادینه‌شده است و شعر را به سرودی هم‌زمان شخصی و جمعی بدل می‌سازد. عبارت تکرارشونده «من برمی‌خیزم» از یک سو بیانگر مقاومت فردی در برابر سرکوب است، و از سوی دیگر، صدای همبستگی تاریخی مردمانی است که قرن‌ها در برابر ستم ایستادگی کرده‌اند.

برای نمونه، مصرع «از کلبه‌های شرم تاریخی / برمی‌خیزم» صعود فردی گوینده را در بستری از تاریخ سیاه‌پوستان قرار می‌دهد. «شرم تاریخی» در اینجا به میراث برده‌داری و خشونت نژادی اشاره دارد، اما «برخاستن» از دل این تاریخ، نه فراموشی آن، بلکه کنشی آگاهانه در جهت توانمندسازی و رهایی است. در این بافت، ساختار موسیقایی شعر نه تنها عاطفه و هیجان را تقویت می‌کند، بلکه حامل پیامی تاریخی از ایستادگی و امید است؛ پیامی که از برده‌داری و جنبش‌های حقوق مدنی عبور کرده و تا کنش‌های عدالت‌خواهانه امروز امتداد می‌یابد.

۲-۳-۲-۲. هم‌سویی ساختار و مبارزه جمعی

این ساختار درونی همچنین با جنبش تاریخی سیاه‌پوستان آمریکا برای عدالت و برابری هم‌راستا عمل می‌کند. تکرار تأکیدی عبارت «برمی‌خیزم» نه تنها نشانی از خودباوری گوینده است، بلکه بیانگر نوعی سفر جمعی و پیوسته است؛ سفری که در آن، پایداری‌های فردی در دل یک حرکت تاریخی وسیع‌تر معنا می‌یابد. قافیه و ریتم، به مثابه عناصری موسیقایی، نقش مهمی در ایجاد حس وحدت و تداوم ایفا می‌کنند؛ گویی صداهایی جدا از هم، در قالب یک نغمه جمعی، بارها برخاسته و پژواک همبستگی شده‌اند.

در نتیجه، این هم‌نشینی ساختاری و مضمونی در شعر آنجلو، فرمی زنده از تاریخ‌مندی شعر را رقم می‌زند؛ شعری که در آن، فرم و محتوا به جای تمایز، در خدمت بازنمایی زیست مشترک سیاه‌پوستان قرار گرفته‌اند. برخاستن در این شعر، نه کنشی منفرد بلکه بازتابی از آگاهی تاریخی و پویایی اجتماعی است. آنجلو با این رویکرد، شعر را به عرصه‌ای برای مقاومت فرهنگی و حافظه جمعی بدل می‌کند؛ حافظه‌ای که از لابه‌لای زخم‌ها برمی‌خیزد و به جای خاموشی، آوای توانمندی و رهایی سر می‌دهد.

۲-۳-۲-۳. نگرش جمعی و پیام شاعرانه

شعر باز برمی‌خیزم فراتر از تجربه‌ای شخصی، چشم‌اندازی جمعی از مقاومت، تاب‌آوری و توانمندسازی ارائه می‌دهد. ترجیع‌بند «برمی‌خیزم» که در سرتاسر شعر تکرار می‌شود، نه تنها بازتابی از اراده فردی گوینده، بلکه پژواکی از نیروی همبسته و تاریخ‌مند

جوامع تحت ستم است؛ گویی صدا و تجربه گوینده با صدای تمامی کسانی که در برابر بی عدالتی ایستاده‌اند در هم آمیخته‌است. این تکرار، ساختاری جمع‌گرا به شعر می‌بخشد و مخاطب را از ساحت فردی به افقی وسیع‌تر و تاریخی‌تر سوق می‌دهد. آنچه شعر آنجلو را برجسته می‌سازد، پیوند میان تاریخ، حافظه جمعی و امید به آینده است؛ به‌ویژه در ابیات پایانی، که با تأکید بر میراث نیاکان، پیروزی گوینده را در چارچوب یک مبارزه دیرینه و جمعی قرار می‌دهد:

ردیف	شعر انگلیسی	ترجمه فارسی
۱	Bringing the gifts that my ancestors gave, / I am the dream and the hope of the slave	با هدایایی که نیاکانم به من سپردند / من رؤیا و امید بردگان هستم.

در این سطرها، آنجلو با ارجاع به «هدایا» و «امید بردگان»، گوینده را تجسمی از تداوم تاریخی مقاومت معرفی می‌کند؛ تجسمی که از دل رنج، بردگی و محرومیت سر برآورده و اکنون پیام توانمندسازی را در قالبی شاعرانه، به نسل‌های بعدی منتقل می‌کند. این صعود، نه یک دگرگونی فردی، بلکه تبلوری از «من جمعی» است؛ منی که ریشه در گذشته دارد، در اکنون می‌بالد و به سوی آینده‌ای رهایی‌بخش حرکت می‌کند.

بدین‌سان، شعر با بهره‌گیری از عناصر ساختاری چون تکرار ریتمیک، قافیه و ارجاعات تاریخی، به پیام والایی از مقاومت، وحدت و امید جمعی دست می‌یابد. آنجلو با هنرمندی، فرم را با محتوا هم‌راستا می‌سازد؛ به‌گونه‌ای که هر جزء شعر، نه صرفاً ابزاری ادبی، بلکه بخشی از کنش سیاسی و اجتماعی مقاومت قلمداد می‌شود. در این چارچوب، توانمندسازی نه یک کنش فردی مجرد، بلکه جنبشی همگانی، مستمر و در حال تکامل برای دستیابی به آزادی و عدالت است.

۳. نتیجه‌گیری

شعر باز برمی‌خیزم اثر مایا آنجلو، فراتر از یک بیان فردی از رنج، متنی چندلایه و گفتمانی است که از طریق عناصر بلاغی، ساختاری و تاریخی، روایت سلطه را به چالش می‌کشد و امکان‌مندی سوژگی، هویت و رهایی را باز می‌نماید. تحلیل این شعر در چارچوب نظری گفتمان پسااستعماری و با تلفیق ساختارگرایی تکوینی، نشان داد که زبان در این متن، نه صرفاً ابزار بیان، بلکه کنشی فرهنگی و سیاسی است که در پی بازتعریف قدرت و صدای سرکوب‌شدگان برمی‌آید. تکرار مصرع «برمی‌خیزم» همچون ترجیع‌بندی آیینی، نه تنها پژواک ایستادگی فردی است، بلکه صدای جمعی تاریخی آفریقایی‌تبارانی است که در دل تجربه‌های استعمار، نژادپرستی و حذف فرهنگی زیسته‌اند. استعاره‌ها، تصویرسازی‌ها و تشبیهات پر قدرت شعر، امکان بازنمایی بدیلی از هویت زن سیاه‌پوست را فراهم می‌آورند؛ هویتی که به جای انفعال و انقیاد، بر پایه عزت‌نفس، کرامت تاریخی، و تخیل سیاسی بنیان نهاده شده‌است.

همچنین، پیوند ساختارهای درونی شعر با زمینه‌های اجتماعی - تاریخی، گواهی است بر این که زیبایی‌شناسی شعر آنجلو از در هم‌تنیدگی با حافظه جمعی و مبارزات تاریخی، شکل گرفته‌است. شعر باز برمی‌خیزم در این تحلیل، به‌مثابه بیانیه‌ای فرهنگی و تاریخی خوانده شد که با اتکا به زبان استعمارزدایانه، مخاطب را به بازاندیشی در نسبت میان هویت، قدرت، و مقاومت فرا می‌خواند.

بدین‌سان، شعر آنجلو را می‌توان مصداقی از گفتمان پسااستعماری دانست که در آن، ادبیات به ابزاری مؤثر برای بازیابی صدا، احیای حافظه تاریخی، و خلق افق‌های رهایی‌بخش بدل می‌شود. این پژوهش نشان داد که توجه توأمان به لایه‌های بلاغی، گفتمانی و ساختاری، راهگشای فهمی ژرف‌تر از نقش ادبیات در مبارزه برای عدالت و بازتعریف هویت جمعی است.

فهرست منابع

References

- Ashcroft, B. Griffiths, G. & Tiffin, H. (2002). *The empire writes back: Theory and practice in post-colonial literatures* (2nd ed.). Routledge.
- Angelou, M. (2016). *The collected poems of Maya Angelou*. Random House.
- Bhabha, H. K. (1994). *The location of culture*. Routledge.
- Collins, P. H. (2000). *Black feminist thought: Knowledge, consciousness, and the politics of empowerment* (2nd ed.). Routledge.
- Fanon, F. (1963). *The wretched of the earth* (C. Farrington, Trans.). Grove Press.
- Goldmann, L. (1964). *The hidden God: A study of tragic vision in the Pensées of Pascal and the tragedies of Racine*. Routledge.
- Hamidah, S. A., & Oktaviani, A. L. (2024). An analysis of the lexical and contextual meaning of the poem "Still I Rise" by Maya Angelou. *Jurnal Ilmu Pendidikan, Bahasa, Sastra dan Budaya*, 2(5), 15–25.
- hooks, b. (1992). *Black looks: Race and representation*. South End Press.
- Igwedibia, A. Okorie, C. & Okafor, U. (2019). Relevance theoretical interpretation of Maya Angelou's "Still I Rise." *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 8(4), 15–25.
- Khumaeroh, P. & Purnama, S. (2020). Exploring lexical and metrical stress in Maya Angelou's poem entitled "Still I Rise": A phonological analysis perspective. *Inference: Journal of English Language Teaching*, 3(1), 1–10.
- Lestari, M. A. & Sogimin. (2024). Analysis of types of figurative language used in Maya Angelou's poems. *LiNGUAMEDIA*, 5(1), 1–10.
- Lorde, A. (1984). *Sister outsider: Essays and speeches*. Crossing Press.
- Ngũgĩ wa Thiong'o. (1986). *Decolonising the mind: The politics of language in African literature*. James Currey.
- Nkopuruk, I. & Odusina, K. S. (2019). Objectifying intuitive response in stylistic analysis: A study of Maya Angelou's "Still I Rise." *Journal of English Language and Literature*, 2(2), 1–6.
- Nur, M. R. O. & Miranti, R. R. (2018). The analysis of figurative language used in "Still I Rise" poem by Maya Angelou. In *Proceedings of the International Summit on Science Technology and Humanity* (ISETH 2018): Integrating Knowledge for Future Sustainable Development (pp. 19–25).
- Palupi, N. R. (2014). *The sounds of African-American in Maya Angelou's poems: Alone, Caged Bird, Still I Rise, and Equality* (Bachelor's thesis, Universitas Brawijaya).
- Pinem, A. (2010). *The portrait of Black people's optimistic belief about a better life in America based on "Theme for English B" by Langston Hughes and "Still I Rise" by Maya Angelou* (Master's thesis, Universitas Bina Nusantara).
- Raharta, A. P. & Hamsia, W. (2016). An analysis of metaphor in Maya Angelou's *Caged Bird* and *Still I Rise* poems. *TELL: Teaching of English Language and Literature Journal*, 4(1), 1–10.
- Said, E. W. (1978). *Orientalism*. Pantheon Books.
- Said, E. W. (1993). *Culture and imperialism*. Knopf.
- Spivak, G. C. (1988). Can the subaltern speak? In C. Nelson & L. Grossberg (Eds.), *Marxism and the interpretation of culture* (pp. 271–313). University of Illinois Press.
- Spivak, G. C. (1993). *Outside in the teaching machine*. Routledge.
- Wibowo, I. A., & Akbar, A. (2017). Figurative language in "The Room of My Life" poem by Anne Sexton and "Still I Rise" poem by Maya Angelou. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation (IJOLTL)*, 2(2), 117–130.